

Odborné stanovisko vydané podľa § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej ako „*Stredisko*“) ste xxxxxx doručili podnet xxxxxx, v ktorom namietate **porušenie zásady rovného zaobchádzania Ústavom na výkon trestu odňatia slobody xxxxxx**, (ďalej ako „*Ústav*“) s odkazom na ustanovenie § 3 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej v texte ako „*zákon o výkone trestu*“).

Stredisko plní úlohy v oblasti ľudských práv a základných slobôd¹. Na tento účel tiež monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona², poskytuje služby v oblasti ľudských práv, zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie, na požiadanie alebo z vlastnej iniciatívy vydáva odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania a vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie.

Z obsahu podnetu

Namietate, že **Ústav Vám dlhodobo odmieta poskytovať informácie** o Vašich osobných perspektívach a konkrétnych podmienkach zaobchádzania (diferenciačná skupina, otvorené oddelenie) podľa druhej časti prvej hlavy vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody (ďalej ako „*vyhláška*“) a **informácie** o udeľovaní disciplinárnych odmien (vychádzka v meste, mimoriadne voľno na opustenie Ústavu) podľa ustanovení § 50 a § 51 zákona o výkone trestu.

Ďalej poukazujete na skutočnosť, že **Ústav nezaviedol vopred určené transparentné kritériá zaradovania osôb na otvorené oddelenie, ani na udeľovanie disciplinárnych odmien**. Rozhodovanie Ústavu v uvedených súvislostiach má byť individuálne, čoho následkom je právna neistota a nerovnosť v zaobchádzaní s osobami vo výkone trestu odňatia slobody. Uvedený **spôsob rozhodovania považujete za diskriminačný**.

V opísanom kontexte odkazujete aj na ôsmu časť, bod 103.6 Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy Rec(2006)2 členským štátom o Európskych väzenských pravidlách, podľa ktorého

¹ § 1 ods. 2 zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

² Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.

pri udeľovaní voľna na opustenie väznice má existovať systém, ktorý má byť integrálnou súčasťou celkového režimu odsúdených.

Podľa Vašich tvrdení mal Ústav poskytnúť uvedené „benefity“ iným osobám vo výkone trestu odňatia slobody, aj keď boli predtým disciplinárne trestaní. **Postup Ústavu vnímate ako menej priaznivé zaobchádzanie v porovnaní s inými osobami vo výkone trestu odňatia slobody.** Údajným motívom menej priaznivého zaobchádzania Ústavu s Vami majú byť Vaše minulé podania orgánom verejnej správy, ktorými ste poukazovali na údajné nedostatky a nerešpektovanie zákonnosti a medzinárodných právnych noriem v Ústave.

Stredisko ste napokon požiadali aj o pomoc pri premiestnení z Ústavu do iného ústavu na výkon trestu odňatia slobody, v blízkosti ktorého býva Váš rodinný príbuzný.

Z obsahu vyjadrenia Ústavu

Ústav Stredisko informoval o skutočnosti, že xxxxxx ste vykonávali trest odňatia slobody so zaradením do stredného stupňa stráženia v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody xxxxxx. xxxxxx ste boli premiestnený do Ústavu na výkon trestu odňatia slobody xxxxxx so stredným stupňom stráženia, na oddiel diferenciacnej skupiny „B“. Uznesením Okresného súdu xxxxxx o zmene spôsobu výkonu trestu, ste boli preradený v rámci xxxxxx na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia. xxxxxx ste boli premiestnený do Ústavu na ďalší výkon trestu a umiestnený na oddiel s diferenciacnou skupinou „B“. V tomto zaradení a Ústave vykonávate trest doposiaľ.

Podľa stanoviska Ústavu každý odsúdený si vyžaduje **individuálny prístup** s ohľadom na okolnosti, závažnosť spáchania trestného činu, ako aj dĺžku uloženého trestu, s cieľom dosiahnuť účel výkonu trestu. V súlade so zákonom o výkone trestu Vám vypracoval individuálny program zaobchádzania. Vo všeobecnosti ide o súhrn aktivít zameraných na rozvoj osobnosti, zabezpečenie primeraného správania sa a hodnotovej orientácie osôb vo výkone trestu odňatia slobody v súlade s právami a povinnosťami ustanovenými zákonom o výkone trestu a ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Od Vášho nástupu do výkonu trestu v Ústave, t. j. xxxxxx ste mali absolvovať veľký počet pohovorov (vrátane individuálnych), či individuálneho poradenstva zo strany odborného väzenského personálu (psychológ, sociálny pracovník, pedagóg), zameraných na plnenie cieľov programu zaobchádzania³.

³ Podľa § 15 zákona o výkone trestu: „(1) Na splnenie účelu zaobchádzania podľa § 11 určený pedagóg vypracuje pre odsúdeného program zaobchádzania. (2) Program zaobchádzania sa vypracúva pre každého odsúdeného; ak ide o odsúdeného so zvyškom trestu kratším ako deväť mesiacov, vypracujú sa krátkodobé ciele zaobchádzania. (3)

Disciplinárne potrestaný ste boli raz, 29.04.2024, s podmieneným odkladom výkonu uloženého trestu na obdobie 3 mesiacov.

Ústav Vás disciplinárne odmenil osemkrát. Konkrétne:

- dňa 17.12.2018 udelením mimoriadneho povolenia návštevy,
- dňa 04.07.2019 udelením mimoriadneho povolenia návštevy,
- dňa 18.02.2020 udelením mimoriadneho povolenia návštevy,
- dňa 16.09.2020 udelením mimoriadneho povolenia návštevy,
- dňa 04.08.2021 udelením mimoriadneho povolenia návštevy,
- dňa 17.03.2022 udelením pochvaly,
- dňa 06.04.2023 udelením mimoriadneho povolenia návštevy,
- dňa 23.10.2023 udelením pochvaly.

Pri udeľovaní disciplinárnej odmeny podľa § 50 ods. 3 písm. f) zákona o výkone trestu musí Ústav prihliadať na osobu odsúdeného komplexne. Berie do úvahy aj charakter spáchaného trestného činu, za ktorý vykonáva trest odňatia slobody. Posudzuje vhodnosť, resp. nevhodnosť udelenia tohto konkrétneho druhu odmeny. To všetko pri zachovaní účelu výkonu trestu - chrániť spoločnosť pred páchatelmi trestnej činnosti, zabrániť odsúdeným v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvárať podmienky umožňujúce podporovať a rozvíjať pozitívne osobnostné rezervy pre ich resocializáciu, aby viedli riadny život. Oprávnenie udeľovania odmien a ich foriem prislúcha osobe s disciplinárnou právomocou. Ide o fakultatívnu možnosť osoby s disciplinárnou právomocou, po splnení zákonom určených podmienok na udelenie odmeny. **Podmienky možného udelenia odmeny sú podľa Ústavu odsúdeným osobám známe, keďže vyplývajú z § 50 ods. 1 zákona o výkone trestu.**

„Súčasťou zaobchádzania s osobami vo výkone trestu odňatia slobody“ je aj výkon disciplinárnej právomoci spočívajúcej v udeľovaní disciplinárnych odmien alebo ukladaní disciplinárnych trestov. Disciplinárnu právomoc má riaditeľ ústavu (v najširšom rozsahu), vedúci oddelenia na výkon trestu odňatia slobody, vedúci otvoreného oddelenia a pedagóg.

Program zaobchádzania je súhrn aktivít zameraných na rozvoj osobnosti odsúdeného, jeho primerané správanie a hodnotovú orientáciu v súlade s právami a povinnosťami ustanovenými v tomto zákone a v iných všeobecne záväzných právnych predpisoch. (4) Program zaobchádzania ustanovuje cieľavedomé, komplexné a štruktúrované pôsobenie na odsúdeného podľa jeho osobnostných vlastností, odborných vedomostí a stupňa vzdelania v súlade s účelom výkonu trestu.“ Podľa § 23 ods. 1 vyhlášky: „Pedagóg oddielu, do ktorého je odsúdený umiestnený po pobyte v nástupnom oddiele, vypracuje program zaobchádzania a sprístupní odsúdenému určené ciele a úlohy. Na účely stanovenia programu zaobchádzania a hodnotenia jeho plnenia sú príslušník zboru a zamestnanec zboru oprávnení spracúvať poznatky o prejavoch správania a postojoch odsúdeného.“

K Vaším minulými podaniami orgánom verejnej správy ústav citoval § 25 zákona o výkone trestu⁴ s dodatkom o rešpektovaní Vám prináležiacich práv zo strany Ústavu v kontexte uvedeného ustanovenia. Ich výkon nehodnotí, ani neporovnáva s inými osobami umiestnenými vo výkone trestu. Ústav tvrdí, že nemá vedomosť o obsahu Vašich podaní v prípade pošty vylúčenej z kontrolnej činnosti. Ak je na to vyzvaný subjektom oprávneným konkrétne podanie preveriť, predloží mu oficiálne stanovisko. **V iných prípadoch ide výlučne o komunikáciu medzi Vami a adresátom podania, o ktorom Ústav spravidla nemá vedomosť.** Deklaruje, že všetky podania vybavuje zákonom ustanoveným spôsobom s náležitou odbornou starostlivosťou.

Právne posúdenie

Všeobecným vnútroštátnym právnym predpisom, ktorý vymedzuje podmienky dodržiavania zásady rovného zaobchádzania, je antidiskriminačný zákon. Zákonodarca prostredníctvom jeho ustanovení obsahovo vymedzuje základné definičné znaky diskriminácie, t. j. oblasti, v rámci ktorých ustanovuje povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania, formy diskriminácie a dôvody, na základe ktorých nemožno so subjektmi právnych vzťahov zaobchádzať menej priaznivo. Vyvrátiteľná právna domnienka o diskriminácii je podmienená identifikáciou zákonom predvídaných definičných znakov v okolnostiach konkrétneho posudzovaného prípadu. Konkrétne, identifikáciou skutočností nasvedčujúcich menej priaznivému zaobchádzaniu (forma diskriminácie) v príčinnej súvislosti s chráneným dôvodom, ktorý je skutočne alebo domnelo spojený so znevýhodnenou osobou v konkrétnej, antidiskriminačným zákonom vymedzenej oblasti právnych vzťahov. Zároveň nemôže ísť o prípustné menej priaznivé zaobchádzania podľa § 8 antidiskriminačného zákona, kedy nemožno hovoriť o diskriminácii.

Podľa § 3 ods. 1 je každý povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní. Podľa § 3 ods. 2

⁴ Podľa § 25 zákona o výkone trestu: „(1) Odsúdený má právo prijímať a na vlastné náklady odosielať písomné správy v listinnej podobe (ďalej len „korešpondencia“) bez obmedzenia, ak sa ďalej neustanovuje inak. Povolenu hmotnosť a rozmery korešpondencie upravuje osobitný predpis. (2) Nahliadnuť do korešpondencie odsúdeného má právo riaditeľ ústavu alebo ním určený príslušník zboru; pritom je oprávnený oboznámiť sa s jej obsahom. Ústav je povinný zadržať korešpondenciu, ak obsahuje informáciu s hanlivým obsahom, informáciu, ktorá môže narušiť účel výkonu trestu, alebo vec alebo jej obsah zakladá podozrenie z páchania trestnej činnosti. (3) Nahliadnutie do korešpondencie je nepripustné, ak je zrejmé, že ide o korešpondenciu a) medzi odsúdeným a jeho obhajcom, b) medzi odsúdeným a Kanceláriou prezidenta Slovenskej republiky, Národnou radou Slovenskej republiky, Úradom vlády Slovenskej republiky, Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky alebo verejným ochrancom práv. c) medzi odsúdeným a štátnymi orgánmi Slovenskej republiky, ktoré sú príslušné na prejednanie podnetov alebo sťažností týkajúcich sa ochrany ľudských práv, ako aj medzi odsúdeným a medzinárodnými orgánmi a medzinárodnými organizáciami, ktoré sú podľa medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, príslušné na prejednanie podnetov alebo sťažností týkajúcich sa ochrany ľudských práv, d) medzi odsúdeným a súdom, e) zaslanú odsúdenému diplomatickou misiou alebo konzulárnym úradom cudzieho štátu.“

antidiskriminačného zákona sa zásada rovného zaobchádzania uplatňuje len v spojení s právami osôb, ktoré sú upravené osobitnými zákonmi v ustanovených oblastiach. Ďalšou chránenou oblasťou je oblasť výkonu trestu odňatia slobody, keďže podľa § 3 ods. 2 zákona o výkone trestu sa všetky práva ustanovené týmto zákonom zaručujú všetkým odsúdeným v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania. **Antidiskriminačný normatív sa vzhľadom na uvedené ustanovenie vzťahuje aj na Vašu právnu vec.**

Za menej priaznivé zaobchádzanie považujete nezaradenie do diferencιαčnej skupiny A, otvoreného oddelenia a neudelenie konkrétnych disciplinárnych odmien: vychádzok v meste, či mimoriadneho voľna na dočasné opustenie Ústavu. Mohlo by ísť o konanie, pri ktorom by s Vami Ústav zaobchádzal menej priaznivo, ako zaobchádzal s inou odsúdenou osobou v porovnateľnej situácii (forma priamej diskriminácie)⁵. Zaobchádzanie s odsúdeným je súhrn aktivít, ktorých účelom je diferenciovanejším spôsobom zabezpečiť výkon práv a povinností podľa zákona o výkone trestu, za účelom podpory a rozvoja zmyslu pre zodpovednosť, dodržiavania zákonov a spoločenských noriem, pozitívnych osobnostných vlastností, úcty k iným, sebaúcty a pozitívneho vzťahu k rodine. Pri zaobchádzaní s odsúdenými ústavy dbajú aj na obmedzovanie nepriaznivých vplyvov väzenského prostredia. **Pedagógovia vypracúvajú pre odsúdených programy zaobchádzania za účelom naplnenia vyššie menovaných účelov zaobchádzania, tak ako aj vo Vašom prípade.** Program zaobchádzania obsahuje edukáciu, aktivity vo voľnom čase, zaraďovanie do práce, vzťahy s vonkajším prostredím a iné metódy a postupy zaobchádzania. Pri vypracúvaní programu zaobchádzania prihliadajú na závery a odporúčania psychologického vyšetrenia, príčiny a motív spáchania trestného činu, poznatky získané počas výkonu väzby, dĺžku trestu, správanie odsúdeného, možnosti sociálnej rehabilitácie, zaradenia do práce, zapojenia do individuálnych a skupinových foriem zaobchádzania, záujmy, vzdelávanie, využívanie voľného času a na ďalšie poznatky o odsúdených. **Vo Vašom prípade má pedagóg pravidelne realizovať a vyhodnocovať súhrn aktivít zameraných na rozvoj Vašej osobnosti, primeraného správania a hodnotovej orientácie.**

Podľa vyjadrenia Ústavu má odborný väzenský personál voči Vám postupovať v súlade so zákonom o výkone trestu a vyhláškou. Ústav vo Vašej veci nedospel k záveru o splnení podmienok na umiestnenie do otvoreného oddielu. Udelenie disciplinárnych odmien je podľa zákona o výkone trestu a vyhlášky naviazané na dlhodobé pozitívne výsledky odsúdeného, dosahované pri plnení programu zaobchádzania, plnení pracovných povinností, plnení činností súvisiacich so všeobecným rozvojom osobnosti, výkone prospešných prác mimo ústavu alebo na vykonanie príkladného činu. **Zákonnosť a predvídateľnosť konania Ústavu je**

⁵ Zbor väzenskej a justičnej stráže, ktorý tvoria aj členovia personálu ústavu, je podľa § 1 zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy na úseku výkonu väzby, výkonu trestu odňatia slobody, ochrany objektov zboru, objektov detenčného ústavu a v ich blízkosti, ochrany verejného poriadku a bezpečnosti v objektoch súdu, objektoch prokuratúry a v ich blízkosti. Ako štátny orgán môže podľa čl. 2 ods. 2 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky na vymedzenom úseku štátnej správy konať iba na základe Ústavu, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

daná samotným všeobecne záväzným normatívom. Ústav koná iba spôsobom, ktorý je v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Skutočnosti, ktoré považujete za menej priaznivé zaobchádzanie, je potrebné preukázať, resp. je potrebné aspoň označiť dôkazné prostriedky, ktorými by bolo možné preukázať Vami namietané znevýhodnenie. Vzhľadom k ich absencii, nemožno vo Vašom prípade dospieť k dôvodnému záveru o vyvrátiteľnej právnej domnienke o Vašej diskriminácii. Podľa právneho názoru Strediska nemožno dospieť k dôvodnej domnienke o Vašej priamej diskriminácii, t. j. o tom, že Ústav s Vami zaobchádzal menej priaznivo v porovnaní s inými odsúdenými v porovnateľnej situácii. Komplexnosť činností zaobchádzania, posudzovaného u každého odsúdeného podľa zákona o výkone trestu a vyhlášky, limituje priestor na kvalifikované porovnávanie programov zaobchádzania a ich plnenia u jednotlivých odsúdených. S výnimkou Vášho vnútorného pocitu Stredisko navyše neviduje žiadnu objektivizovateľnú skutočnosť, ktorá by nasvedčovala príčinnej súvislosti medzi Vašimi podaniami orgánom verejnej správy a údajným menej priaznivým zaobchádzaním zo strany Ústavu.

V súvislosti s požadovanou pomocou vo veci želaného premiestnenia z Ústavu do iného ústavu na výkon trestu odňatia slobody, v blízkosti ktorého býva Váš rodinný príbuzný, Vás Stredisko odkazuje na § 10 ods. 3 a 4 zákona o výkone trestu. „Odsúdený sa (trvalo) premiestni na výkon trestu do iného ústavu vtedy, ak súd rozhodol, že odsúdený sa preradí do ústavu s iným stupňom stráženia, ak generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže kladne rozhodlo o návrhu riaditeľa ústavu na premiestnenie odsúdeného s cieľom prehĺbiť plnenie účelu výkonu trestu (odsúdený pri tomto postupe môže sám podať písomnú žiadosť o premiestnenie riaditeľovi ústavu), alebo ak generálne riaditeľstvo tak rozhodlo z iných dôvodov“. Stredisko nedisponuje oprávnením pomôcť Vám v tejto veci.

Záver

Stredisko nedospelo vo Vašej právnej veci k dôvodnej domnienke o porušení zákazu diskriminácie podľa antidiskriminačného zákona vzhľadom na absenciu objektivizovateľných skutočností, nasvedčujúcich priamej diskriminácii a ich príčinnej súvislosti s domnelým dôvodom namietaného menej priaznivého zaobchádzania. Doručením tohto odborného stanoviska považujte, prosím, vybavovanie Vášho podnetu za ukončené.

S pozdravom

PhDr. Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka